

Citation analysis of the articles published in Scientific and Research Journal of Oceanography

Received: 4 Dec. 2018

Accepted: 22 June 2019

Dalvand M (MSc) ^{1*}

Agah H (PhD) ²

1. Expert in library and document center, Iranian National Institute for Oceanographic and Atmospheric Science, Tehran, Iran.

2. Marine Science Department, Iranian National Institute for Oceanographic and Atmospheric Science, Tehran, Iran.

Corresponding Author:

Masoumeh Dalvand

Expert in library and document center, Iranian National Institute for Oceanographic and Atmospheric Science, Tehran, Iran.

Email:

dalvandm3000@gmail.com

Abstract

Background and aim: The scientific journals are a valid method for communication of update information and a link among various fields of science through citation. The aim of this study was to investigate the citation of the articles of 28 issues published in Scientific and Research Journal of Oceanography (JOC).

Material and methods: This study investigated the citation of 290 articles published in JOC through citation analysis during 2010-2016. The data were analyzed using Excel.

Findings: Among 7512 citations of 290 published articles, the most citations belonged to journals (66.99%) and then to books (18.95%). Citation mean and authors' self-citation were 26.50 and 4.66% for each article, respectively. Collaborative contribution of men in published articles (73.96%) was more than that of women (26.05%). The most cited authors of Persian and English articles were Roshan Tabari and Ismail. The most cited Persian and English journals were "JOC" and "Aquaculture Nutrition", respectively. Collaboration degree of authors was 93.45% in JOC. Latin journals had the highest half-life with 13 years and 7 months.

Conclusion: Although this journal has an acceptable pattern in terms of collaboration among authors and usage of Latin resources, the high half-life of the cited references, particularly Latin journals indicates that the officials of journal must take appropriate measures for usage of up-to-date references by authors.

Keywords: Citation analysis, Journal of Oceanography, Citation, Scientific contribution, Half-life

تحلیل استنادی مقالات فصلنامه علمی - پژوهشی اقیانوس شناسی

پذیرش مقاله: ۹۸/۴/۱

دریافت مقاله: ۹۷/۹/۱۳

چکیده

معصومه دالوند (MSc)*

همپرا آگاه (PhD)^۲

سابقه و هدف: مجلات علمی به عنوان کانالی معتبر برای انتقال اطلاعات روزآمد و پیوند دهنده بین حوزه‌های موضوعی علم از طریق استنادات به شمار می‌روند. هدف از این پژوهش، بررسی وضعیت استنادات مقالات ۲۸ شماره فصلنامه علمی - پژوهشی اقیانوس‌شناسی است.

مواد و روش‌ها: در این پژوهش با روش تحلیل استنادی، وضعیت استنادی ۲۹۰ عنوان مقاله فصلنامه اقیانوس‌شناسی طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۸۹ مورد بررسی قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اکسل استفاده شده است.

یافته‌ها: در ۲۹۰ مقاله منتشر شده، تعداد ۷۵۱۲ استناد صورت گرفته که بیشترین میزان استناد با درصد ۶۶/۹۹ به مجلات و سپس با درصد ۱۸/۹۵ به کتاب‌ها اختصاص دارد. میانگین استناد و میزان خود استنادی مؤلفان به ازای هر مقاله به ترتیب ۲۶/۵۰ و ۴/۶۶٪ می‌باشد. سهم مشارکت مردان در تولید مقالات (۷۳/۹۶٪) بیشتر از سهم زنان (۲۶/۰۵٪) بوده است. پراستنادترین نویسنده فارسی و لاتین، روشن طبری و اسماعیل و پراستنادترین نشریه لاتین Aquaculture Nutrition و نشریه فارسی، اقیانوس‌شناسی می‌باشد. سهم مشارکت گروهی نویسندگان در این نشریه ۹۳/۴۵٪ می‌باشد. بیشترین میزان نیم عمر به نشریات لاتین با ۱۳ سال و ۷ ماه تعلق دارد.

نتیجه‌گیری: این نشریه از الگوی مطلوبی در خصوص مشارکت بین نویسندگان و بهره‌مندی از منابع لاتین برخوردار است ولی بالا بودن نیم‌عمر منابع مورد استناد بخصوص نشریات لاتین، حاکی از آن است که نشریه باید در خصوص استفاده از منابع روزآمد توسط نویسندگان مقالات، تدابیر مناسبی را اتخاذ نماید.

واژگان کلیدی: تحلیل استنادی، نشریه اقیانوس‌شناسی، استناد، مشارکت علمی، نیم عمر

۱. کارشناس مسئول کتابخانه و مرکز اسناد، پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی، تهران، ایران.

۲. پژوهشگر علوم زیستی، پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی، تهران، ایران.

*نویسنده مسئول:

معصومه دالوند

تهران، پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی، کتابخانه و مرکز اسناد.

Email:

dalvandm3000@gmail.com

مقدمه

مقاله وجود دارد و احترام یک مدرک به مدرکی دیگر محسوب می‌شود. با توجه به نقش و جایگاه خاص مجلات در فرایند انتقال علم تحلیل استنادی این منابع امری لازم و ضروری می‌باشد که با استفاده از روش‌های آماری به تجزیه و تحلیل استنادهای موجود در منابع و مدارک می‌پردازد (۴). در واقع تحلیل استنادی یکی از راه‌های شناخت الگوهای رفتار علمی محققان محسوب می‌شود.

در مرور پیشینه‌ها، پژوهش‌های متعددی در مورد تحلیل استنادی مجلات در موضوعات مختلف انجام شده است که نتایج متفاوتی را نشان می‌دهد. لازم به ذکر است که پژوهشی که صرفاً به تحلیل استنادی نشریات دریایی پرداخته باشد توسط محقق یافت نشد. لذا، به صورت خلاصه به پژوهش‌هایی که در زمینه تحلیل استنادی نشریات می‌باشد، اشاره شده است.

مطالعه Fuches و همکاران نشان داد که در بین نویسندگان، استناد به مجلات بیشتر از سایر منابع اطلاعاتی بود (۵). محمدی در تحقیقی با عنوان «تحلیل استنادی مآخذ مقالات نشریات علوم پزشکی

هر ساله هزاران مقاله علمی و پژوهشی در نشریات سراسر جهان منتشر می‌شود که به دلیل تازگی، کوتاه بودن و سرعت انتقال مطالب، ارزان بودن، تحلیل‌های بسیار دقیق از موضوعات پیچیده علمی و فنی، چاپ و توزیع سریع‌تر، دسترسی آسان‌تر برای پژوهشگران جذابیت فراوانی دارد. هر یک از این مقالات، حاوی فهرست قابل توجهی از استنادات می‌باشد که جهت آگاهی از فعالیت‌های علمی مرتبط در گذشته، بررسی آثار دیگر پژوهشگران، استفاده از اندیشه‌های پویا و ارتباط آن اندیشه‌ها با قلمرو فکری خود برای تحلیل دقیق‌تر و بهتر جنبه‌های موضوعات علمی می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند (۱).

Sandison معتقد است استناد، تنها مجموعه‌ای از اطلاعات کتاب‌شناختی در پایان هر مقاله به عنوان یادداشت‌های آخر، پانویس‌ها و غیره یا داده‌های استخراج شده از نمایه استنادی نیست (۲). در حقیقت، استناد، نشان‌دهنده تصمیم یک نویسنده بوده که می‌خواهد رابطه بین مدرکی را که در دست تهیه دارد با نوشته دیگر نشان دهد (۳). در واقع شالوده هر مقاله‌ای استنادها و ارجاعاتی است که در آن

بوده و ۶۱/۵۶٪ از کل منابع فوق را به خود اختصاص داده‌اند. از نظر بررسی موضوعی نیز در این مجله موضوع شیمی و فناوری با ۶۰/۶٪ نسبت به موضوعات دیگر بیشتر به آن پرداخته شده است (۱۷). نتایج تحقیق Shokeen و همکارش نشان داد که ۳۹٪ از مقالات مورد بررسی دارای سه نویسنده هستند و ۸۱٪ از کل استنادات به مقالات اختصاص دارد (۱۸).

قلعه نویی و همکاران در پژوهش خود با عنوان "تحلیلی بر رفتار استنادی مؤلفین مقالات علمی پژوهشی نشریه پژوهش و سازندگی در حوزه‌ی دام و آبزیان طی سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۸۱" دریافتند که بیشتر استنادها مربوط به نشریات با ۶۶/۳٪ و با زبان انگلیسی می‌باشد. ۳۱/۸٪ مقالات تک نویسنده‌ای هستند و بالاترین نیم‌عمر به کتب انگلیسی با ۱۶ سال اختصاص دارد (۱۹). ملک محمدی، حاجی زین-العابدینی با تحلیل استنادی دو فصلنامه مطالعات کتابداری و اطلاع رسانی دریافتند که نشریات بیشترین میزان استنادات را به خود اختصاص داده‌اند. در این نشریه میانگین خود استنادی (۵/۰۹٪) بوده است. میانگین نیم‌عمر منابع فارسی ۹ سال و منابع لاتین ۱۱ سال محاسبه شد (۲۰).

مرادی مقدم و همکارانش با بررسی وضعیت همکاری گروهی نویسندگان مجله خانواده پژوهی دانشگاه شهید بهشتی دریافتند که هر مقاله ۲/۸٪ نویسنده داشته است. بیشترین میزان نویسندگان مقالات به ترتیب به دانشگاه‌های شهید بهشتی، اصفهان و تهران اختصاص داشته است. بیشتر مقالات با ۳ نویسنده تالیف شده‌اند (۲۱).

یافته‌های پژوهش Sharma, Singh و Kaur در تحلیل استنادی Journal of documentation نشان داد که مقالات، بیشترین میزان مآخذ را به خود اختصاص داده‌اند و ۴۹٪ مقالات بصورت تک‌نویسنده هستند. بیشتر نویسندگان به مقالات خود این نشریه استناد کرده‌اند و تنها در ۱۶٪ از مآخذ از نشریات هسته استفاده شده است (۲۲). Kalita در پژوهش خود با عنوان "تحلیل استنادی نشریه Science" به بررسی منابع منتشر شده در نشریه Science طی سال‌های ۲۰۰۶-۲۰۱۵ پرداخت و دریافت که بیشترین میزان آثار منتشره را مقالات با تعداد ۸۰۴۵ تشکیل می‌دهند. میزان خود استنادی در این نشریه ۱۰٪ بوده است و ۲۴/۹۱٪ از مآخذ از نشریات هسته هستند. در این نشریه ایالت متحده آمریکا و دانشگاه کالیفرنیا از این کشور بیشترین میزان مقالات منتشره را به خود اختصاص داده‌اند (۲۳). در پژوهشی دیگر Swain و همکارانش به تحلیل مقالات نشریه Library review پرداخته است که یافته‌های پژوهش او نشان می‌دهد که مقالات با یک نویسنده بیشترین میزان مقالات این نشریه را به خود اختصاص داده‌اند. میانگین استنادات به ازای هر مقاله ۲۲ استناد می‌باشد و بیشترین میزان مقالات به ترتیب به کشورهای انگلستان و سپس آمریکا و نیجریه اختصاص دارد (۲۴).

نشریه علمی- پژوهشی اقیانوس‌شناسی با اهداف ایجاد ارتباط میان پژوهشگران و دست اندرکاران علوم و فنون دریایی و تبادل علم و هم‌اندیشی میان آنها و کمک به پیشبرد جنبه‌های پژوهشی و آموزشی

انگلیسی زبان ایران و میزان دسترسی رایگان به متن کامل مجلات مورد استناد از طریق وبسایت‌های اینترنت» با مقایسه تاریخ انتشار استنادهای سه مجله علوم پزشکی نشان داد که استناد به مجلات بیشتر از منابع اطلاعاتی دیگر بوده است (۶). کریمیان و اشرفی در پژوهش خود دریافتند الگوی نویسندگی، نشان دهنده‌ی این حقیقت است که روحیه‌ی همکاری نزد نویسندگان مقالات فارسی در مقایسه با نویسندگان مقالات لاتین بسیار پایین‌تر است (۷). در حالی که یافته‌های پژوهش افشار و همکاران نشانگر رابطه‌ای بین میزان همکاری گروهی و کیفیت بهتر مقالات می‌باشد (۸).

در نتایج حاصل از پژوهش‌های ایزدی و Vara & Parto نشان داده شد که نویسندگان به کتاب‌ها بیشتر استناد نمودند. یافته‌های حاصل از تحقیق علی‌گل و همکاران حاکی از آن است که زبان در منابع استناد شده، در اغلب مقالات، زبان انگلیسی بوده است (۹-۱۱). محمدی و دادگر نشان دادند محققان، بیشتر مقاله محور بوده‌اند و در بین انواع منابع اطلاعاتی، مقاله‌ها قبل از کتاب‌ها و پایان‌نامه‌ها قرار دارند. در این تحقیق کتب لاتین با ۱۴ سال و ۲ ماه و منابع اینترنتی با ۴ سال و ۵ ماه بیشترین و کمترین نیم عمر را به خود اختصاص داده بودند (۱۲).

پژوهش زراعتکار و عالیشان کرمی حاکی از آن است که نیمی از مقالات، با بیش از ۳ نویسنده به نگارش درآمده، بیشترین منابع مورد استفاده به زبان انگلیسی بودند و منابع چاپی بیشتر از منابع غیر چاپی استفاده شده است (۱۳).

بتولی در بررسی میزان استنادات و مشارکت گروهی مقالات مجله فیض دانشگاه علوم پزشکی کاشان گزارش داد که از نظر نوع منابع اطلاعاتی مورد استناد، بیشترین درصد به مقالات مجلات انگلیسی، اختصاص داشت. نیم عمر منابع فارسی ۶ سال و ۸ ماه و منابع انگلیسی ۹ سال و ۶ ماه محاسبه شد (۱۴).

شریف و محمود در تحلیل دو مجله اصلی اقتصاد پاکستان دریافتند که بیش از ۵۰٪ از مقالات هر دو مجله، مقالات یک مولفی هستند و تنها ۲۰٪ از مقالات با مشارکت ۲ پدیدآور نوشته شده‌اند. از نظر میانگین نیم عمر منابع، در بین دو مجله مورد بررسی تفاوتی معنادار مشاهده شد به طوری که میانگین نیم عمر مقالات این دو مجله ۹/۱۶ سال و ۱۲/۹۶ سال بودند (۱۵).

پاکدامن و همکارانش دریافتند که از مجموع استنادها، ۴۲/۵٪ به نشریات اختصاص داشت که ۵۹/۹٪ آن‌ها به نشریات لاتین تعلق گرفته بود. میانگین نیم عمر کتب لاتین مورد استفاده برابر ۱۳/۹ سال، پایان‌نامه و پروژه‌های لاتین برای ۱/۱۴ سال و نشریات لاتین با ۱۵/۱ سال بیشترین نیم عمر را در نگارش مقالات این نشریه به خود اختصاص داده‌اند (۱۶).

Tiew در سال ۲۰۰۰ در بررسی خود بر روی مجله‌ی پژوهش لاستیک طبیعی، همکاری گروهی و موضوعات مورد بررسی در مجله را مورد مطالعه قرار دادند. آنان دریافتند که تمایل به تحقیقات گروهی در میان متخصصان در دسته‌های ۲ یا بیش از ۲ نفر در این مجله مشهود

مواد و روش‌ها

روش تحلیل استنادی راهی برای تحلیل الگوی رفتاری پژوهشگران می‌باشد. در این بررسی نیز برای ارزیابی مقاله‌ها، به صورت پیمایشی و از روش تحلیل استنادی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر را ۲۹۰ مقاله منتشر شده در ۲۸ شماره نشریه "فصلنامه علمی-پژوهشی اقیانوس‌شناسی" طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ تشکیل می‌دهند. داده‌های پژوهش از وب‌گاه پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی جستجو شد. برای انجام تحلیل‌های آماری (فراوانی، درصد و میانگین) مقالات، تمام داده‌ها وارد نرم‌افزار اکسل ۲۰۱۰ شد و یافته‌ها در قالب جدول و نمودار ارائه شده است.

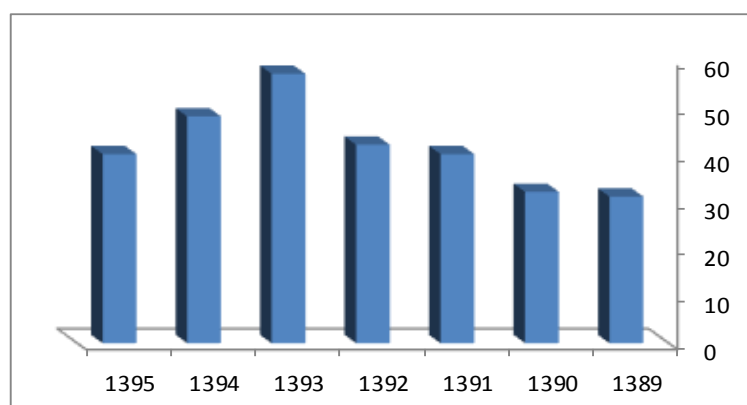
یافته‌ها

با بررسی ۲۸ شماره فصلنامه علمی-پژوهشی اقیانوس‌شناسی بین سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۵ مشخص شد که در طول هفت سال مورد بررسی ۲۹۰ مقاله (میانگین مقاله ۴۱/۴۲ در هر سال) منتشر شده است و فاصله زمانی انتشار آن، چهار شماره در سال است؛ این نشریه نظم یکسانی در روند انتشار آن از ابتدا تاکنون وجود دارد البته جز سال ۱۳۹۱ که تعداد مقالات در هر شماره یکسان است در بقیه سال‌ها تعداد مقالات مندرج در هر شماره متغیر می‌باشد.

همانطور که داده‌های نمودار ۱ نشان می‌دهد بیشترین تعداد مقاله (۵۷ عنوان) در سال ۱۳۹۳ و کمترین میزان در سال ۱۳۸۹ (۳۱ عنوان) بوده است. علت اینکه هر شماره از نشریه دارای تعداد برابر مقالات نمی‌باشد این است که در هر شماره به هر تعداد که مقاله ویراستاری شود همان میزان مقاله منتشر می‌شود. در واقع تعداد مقالات هر شماره بستگی به تعداد مقالات ویراستاری شده دارد و از روند یکسانی برخوردار نیست.

در زمینه‌های گوناگون علوم و فنون دریایی به صورت سالیانه در ۴ شماره توسط پژوهشگاه ملی اقیانوس‌شناسی و علوم جوی منتشر می‌گردد. این مجله یکی از مجلات تخصصی در زمینه علوم و فنون دریایی است که با محوریت مسائل اقیانوس‌شناسی در حوزه‌های خلیج-فارس، دریای عمان و دریای خزر براساس مجوز شماره ۳/۱۰۶۸۱ مورخ ۸۷/۱۲/۲۸ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، از طرف کمیسیون نشریات علمی کشور دارای درجه علمی-پژوهشی شناخته شده است، از سال ۱۳۸۹ تاکنون ۳۲ شماره از آن بصورت الکترونیکی منتشر شده است. از آنجا که هر نوعی از تولیدات و نشریات علمی به منظور پیشرفت هر چه بیشتر و تداوم خود نیاز به بازبینی مسیری که پیموده است دارد، بنابراین، پژوهش حاضر درصدد است تا فعالیت هشت ساله نشریه علمی-پژوهشی اقیانوس‌شناسی را که یکی از نشریات معتبر حوزه علوم و فنون دریایی است و در پایگاه استنادی جهان اسلام (ISC) نمایه می‌شود را بررسی کند تا با مشخص کردن کاستی‌ها و نواقص احتمالی، مسئولان و گردانندگان این نشریه را در تدوین برنامه مناسب برای آینده، کمک نماید. تحلیل استنادی، از روش‌های علمی و معتبر برای ارزشیابی مقالات یک نشریه به شمار می‌رود.

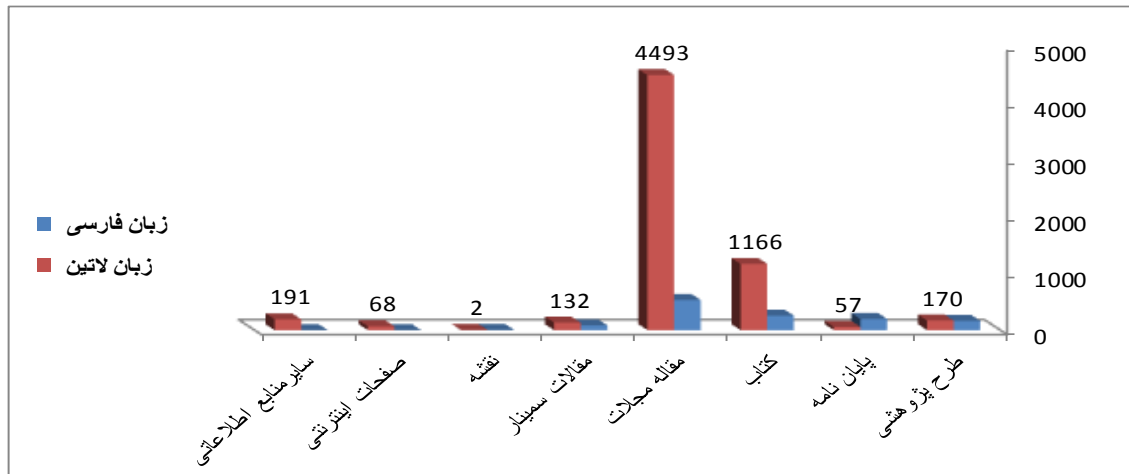
پژوهش حاضر سعی دارد تا با این روش، مقالات فصلنامه اقیانوس‌شناسی را از نخستین شماره (بهار ۱۳۸۹) تا زمستان ۱۳۹۵ ارزشیابی کند و وضعیت مقالات منتشر شده در این مجله از نظر تعداد مقالات، انواع منابع اطلاعاتی مورد استناد، میزان و میانگین کل استنادها، زبان استنادها، نویسندگان و منابع پراستناد، الگوی مشارکت و میزان خوداستنادی، میزان مشارکت علمی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی، میزان مشارکت زنان و مردان در تولید مقالات و نیم‌عمر منابع مورد استناد مورد بررسی قرار دهد.

نمودار ۱. توزیع فراوانی تعداد کل مقالات منتشر شده در فصلنامه اقیانوس‌شناسی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۵

شماره محاسبه گردید. نمودار ۲ فراوانی آثار مورد استناد را نشان می‌دهد. همان‌گونه که نمودار ۲ مشخص می‌کند، مقالات مجلات با ۶۶/۹۹٪ بیشترین فراوانی و سپس کتاب‌ها با ۱۸/۹۵٪ و طرح‌های پژوهشی با ۴/۴۶٪ در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

از ۲۹۰ مقاله منتشر شده در ۲۸ شماره مورد بررسی فصلنامه اقیانوس‌شناسی ۷ مقاله بدون استناد بودند و در ۲۸۳ مقاله باقیمانده ۷۵۱۲ عنوان استناد به زبان فارسی و لاتین به کار رفته است که میانگین ۲۶/۵۰ استناد به ازای هر مقاله و ۲۶۷/۸۳ استناد به ازای هر

نمودار ۲. انواع منابع اطلاعاتی مورد استناد فصلنامه اقیانوس شناسی طی سالهای ۱۳۸۹-۱۳۹۵

بیشتری از پایان نامه های لاتین مورد استناد قرار گرفته اند. همچنین از ۷۵۱۲ منبع مورد استناد، ۵۰۲۳ مورد نشریات بوده که بطور متوسط ۶۶/۸۷٪ از منابع مورد استناد را تشکیل داده اند. از این تعداد ۵۹/۸۲٪ از استنادات به مجلات لاتین و ۷/۰۶٪ به مجلات فارسی اختصاص یافته است.

با توجه به داده های جدول ۱ در ۲۸۳ مقاله مورد بررسی، تعداد ۷۵۱۲ مورد استناد به منابع فارسی و لاتین وجود داشته است که ۸۳/۵۹٪ کل استنادها به منابع لاتین و ۱۶/۴۱٪ استناد به منابع فارسی صورت گرفته است. همانگونه که مشاهده می شود میزان استناد به منابع لاتین بیشتر از منابع فارسی است و تنها پایان نامه های فارسی به نسبت

جدول ۱. فراوانی استنادهای مقاله ها براساس انواع محمل های اطلاعاتی و زبان آنها طی سالهای ۱۳۸۹-۱۳۹۵

زبان محمل اطلاعاتی	زبان فارسی	زبان لاتین	جمع
فراوانی درصد	فراوانی درصد	فراوانی درصد	فراوانی درصد
طرح پژوهشی	۱۶۴	۱۷۰	۳۳۴
پایان نامه	۱۹۷	۵۷	۲۵۴
کتاب	۲۵۵	۱۱۶۶	۱۴۲۱
مجلات	۵۳۰	۴۴۹۳	۵۰۲۳
مقالات سمینار	۸۳	۱۳۲	۲۱۵
نقشه	۴	۲	۶
صفحات اینترنتی	۰	۶۸	۶۸
سایر منابع اطلاعاتی	۰	۱۹۱	۱۹۱
جمع	۱۲۳۳	۶۲۷۹	۷۵۱۲

از مجموع ۱۰۲۹ نویسنده ای که طی سال های مورد بررسی با فصلنامه اقیانوس شناسی همکاری داشته اند، تعداد ۲۶۸ نفر زن و ۷۶۱ نفر مرد بوده اند که سهم مشارکت مردان در تولید مقالات ۷۳/۹۶٪ و سهم مشارکت زنان ۲۶/۰۵٪ می باشد. حضور زنان محقق حوزه علوم دریایی در مقالات این نشریه کمتر از ۳۰٪ بوده است. توزیع فراوانی مقالات بر اساس فردی یا گروهی بودن آنها نشان می دهد که از ۲۹۰ مقاله منتشر شده در فصلنامه مذکور، ۱۹ مقاله یک نویسنده ای، ۵۶ مقاله دو نویسنده ای، ۶۷ مقاله سه نویسنده ای، ۷۲ مقاله چهار نویسنده ای، ۵۵ مقاله پنج نویسنده ای، ۱۵ مقاله شش نویسنده ای، ۴ مقاله هفت نویسنده ای، ۱ مقاله هشت نویسنده ای و ۱ مقاله نه نویسنده ای بودند و در مجموع ۶/۵۶٪ از مقاله ها به صورت انفرادی (تک نویسنده ای) و ۹۳/۴۵٪ به صورت همکاری گروهی تألیف شده اند.

فراوانی و درصد استناد به سایر منابع در جدول ۱ آمده است. نتایج نشان می دهد که طی سال های مورد بررسی از میان نشریات لاتین، نشریه Aquaculture Nutrition با ۱۷۵ استناد، Aquaculture با ۱۷۱ استناد و Aquatic Toxicology با ۶۵ استناد به ترتیب در جایگاه اول تا سوم قرار دارند و در میان نشریات فارسی، نشریه اقیانوس شناسی با ۱۲۰ استناد، نشریه علمی شیلات ایران با ۶۳ استناد و مجله محیط شناسی با ۱۸ استناد به ترتیب در جایگاه اول تا سوم قرار دارند. از میان نویسندگان پراستناد فارسی، روشن طبری، م با ۲۹ استناد، بهمنی، م با ۲۶ استناد و صفاهیه، ع با ۲۰ استناد در جایگاه اول تا سوم قرار دارند. همچنین پر استنادترین نویسنده لاتین به ترتیب Ismail, A با ۲۵ استناد، Savari, A به همراه Yap, C.K با ۲۰ استناد و Tan, S.G با ۱۸ استناد در رده های اول تا سوم قرار دارند.

در آن مدت منتشر شده باشد. هر چه طول این مدت کمتر باشد، استناد به منابع روزآمد بیشتر است. لذا، بررسی نیم عمر منابع مورد استناد در فصلنامه اقیانوس شناسی نشان داد که نیم عمر مربوط به نشریات لاتین ۱۳ سال و ۷ ماه می باشد در حالی که نیم عمر نشریات فارسی ۷ سال می باشد. همچنین نیم عمر کتب فارسی ۱۲ سال و کتب لاتین ۱۲ سال و ۵ ماه می باشد. نیم عمر طرح های پژوهشی فارسی ۱۱ سال و طرح های پژوهشی لاتین ۱۳ سال می باشد و نیم عمر پایان نامه های فارسی ۱۰ سال و ۳ ماه در حالی که نیم عمر پایان نامه های لاتین ۱۲ می باشد.

نتایج نشان داد که بیشترین وابستگی سازمانی نویسندگان مقاله ها طی سال های مورد بررسی به ترتیب، دانشگاه علوم و فنون دریایی خرمشهر با ۲۶۳ نفر نویسنده، پژوهشگاه ملی اقیانوس شناسی و علوم جوی با ۱۰۶ نفر نویسنده، مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور با ۱۰۴ نفر نویسنده و دانشگاه آزاد اسلامی با ۵۷ نفر نویسنده بیشترین مشارکت را در تولید مقالات فصلنامه اقیانوس شناسی داشته اند.

داده های جدول ۲ حاکی از آن است که میزان خود استنادی ۴/۶۶٪ می باشد. تعیین نیم عمر منابع معیاری است برای سنجش میزان تازگی و قدمت استناد شده و طبق تعریف برابر متوسط زمان استناد است و به مدت زمانی اطلاق می شود که نیمی از کل منابع استفاده شده

جدول ۲. توزیع فراوانی میزان خود استنادی مولفان مقالات فصلنامه علمی - پژوهشی اقیانوس شناسی طی سال های ۱۳۹۵-۱۳۸۹

شاخص	فصلنامه اقیانوس شناسی	شاخص	فصلنامه اقیانوس شناسی
تعداد مقالات بررسی شده	۲۸۳	میزان خود استنادی به درصد	۴/۶۶
تعداد مقالات دارای خود استنادی	۹۸	تعداد نویسندگان مقالات	۱۰۲۹
میزان مقالات دارای خود استنادی به درصد	۳۴/۶۳	تعداد نویسندگان خود استنادگر	۲۸۴
استنادات مقالات بررسی شده	۷۵۱۲	میزان نویسندگان خود استنادگر به درصد	۲۷/۶۰
تعداد خود استنادی	۳۵۰		

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل استنادی، مقاله های منتشر شده در ۲۸ شماره فصلنامه اقیانوس شناسی را مورد بررسی قرار داده است. نتایج نشان داد که در ۲۹۰ مقاله چاپ شده از ۷۵۱۲ استناد استفاده شده است. میانگین استناد برای هر مقاله ۲۶/۵۰ و برای هر شماره ۲۶۷/۸۳ استناد است که میانگین خوبی است و نشان می دهد نویسندگان مقالات به اهمیت استناد بخوبی آگاهی داشته و مقالات خود را با توجه به متون علمی مدون پیشین تدوین کرده اند. میانگین استناد در برخی از پژوهش هایی که پیشتر صورت گرفته، کمتر از میزان مزبور است (۶، ۱۲، ۱۷، ۱۹).

پایین بودن درصد مقالات تک نویسنده ای، اهمیت مشارکت در تولید اطلاعات علمی را نشان می دهد. نتایج نشان داد که نویسندگان تمایل زیادی به کار گروهی داشته اند زیرا تنها ۶/۵۶٪ از مقاله ها به صورت انفرادی (تک نویسنده ای) و ۹۳/۴۵٪ مقالات حاصل کار گروهی بوده است. مرور پیشینه ها نشان می دهد که در پژوهش قله نویی و همکاران، ملک محمدی و حاجی زین العابدینی، Tiew، و Singh و همکارانش (۱۹، ۲۰، ۱۶، ۲۲) میزان همکاری گروهی از پژوهش مذکور کمتر بوده است. از لحاظ جنسیت نیز ۷۳/۹۶٪ نویسندگان مقالات را مردان تشکیل می دهند. البته انتظار می رود با توجه به افزایش نسبت زنان دانش آموخته رشته های مختلف علوم دریایی در مقایسه با مردان، میزان مشارکت شان نیز در انتشارات مقالات افزایش یابد.

بررسی انواع منابع اطلاعاتی نشان می دهد که نشریات ۵۰۲۳ (۶۶/۸۷٪) بالاترین میزان استناد را به خود اختصاص داده اند. همانطور که انتظار می رود با توجه به اینکه مجلات حاوی تازه ترین مقالات

از لحاظ زبان، منابع لاتین با ۸۳/۵۹٪ بیشترین استنادها را در بر دارد. از دلایل استفاده از منابع انگلیسی می توان به اصول و پایه علمی قوی تر به دلیل بهره مندی از وجود صاحب نظران اقصی نقاط جهان و به روز بودن مطالب، آشنایی نویسندگان مقالات با زبان انگلیسی و اتکای آنها به منابع انگلیسی بخاطر کمبود منابع فارسی در حوزه علوم دریایی اشاره کرد.

یافته های پژوهش نشان داد بیش از ۳۴٪ از مقالات از خود استنادی برخوردارند. خود استنادی، ارجاع یک نویسنده به یکی از آثار قبلی خود در یک مدرک جدید است. خود استنادی زمانی به وجود می آید که مقاله های استادکننده و استنادشونده، دست کم یک نویسنده مشترک داشته باشند (۲۵). خود استنادی مؤلف و مجله یکی از انواع ارجاع است و بخش نسبتاً بزرگی از کل استنادها را تشکیل می دهند. تقریباً اکثر مجلات یا نویسندگان با توجه به ماهیت انباشتگی پژوهش های فردی حداقل چند ارجاع به آثار قبلی خود دارند. بنابراین استناد به خودی خود ممکن است به عنوان یک رویه طبیعی و قابل قبول در نظر گرفته شود.

بخصوص مقالات انگلیسی نیازمند صرف هزینه است که با فراهم آوردن دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی این مشکل رفع خواهد شد البته در کنار صرف هزینه، تحمیل تحریم علمی به تبع تحریم‌های سیاسی، اقتصادی از سوی کشورهای غربی بخصوص کشورهای مالک بانک‌های اطلاعاتی معتبر از جمله عوامل تأثیرگذار در عدم دسترسی به مقالات لاتین به روز می‌باشد و این شاید یکی از دلایل بالا بودن نیم‌عمر مقالات لاتین باشد. در مجموع با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهاد‌های زیر به منظور بهتر شدن وضعیت این نشریه می‌تواند راه گشا باشد: با توجه به تخصصی شدن رشته‌های علوم دریایی و اقیانوسی و افزایش تعداد مقالات در رابطه با این رشته‌ها، تخصصی شدن نشریات موجب رویکرد مطلوب‌تر محققان حوزه‌های مختلف علوم دریایی و اقیانوسی می‌شود که البته در راستای سیاست‌های کمیسیون نشریات کشور این امر در حوزه‌های مختلف علوم در شرف اقدام یا انجام پذیرفته است. بایستی اولویت‌های پژوهشی در زمینه علوم دریایی تعیین شود و پژوهشگران و نویسندگان به فعالیت در این حیطه ترغیب گردند. سردبیر مجله حد مشخصی را برای خوداستنادی در مقالات منتشره خود در نظر بگیرد. با توجه به اینکه یکی از مشکلات اصلی پژوهش حاضر، ناقص بودن اطلاعات کتاب‌شناختی آثار مورد استناد بود، پیشنهاد می‌شود، نشریه بر اساس استانداردهای جهانی از جمله (APA, Chicago, Vancouver) دستورالعملی تهیه کرده و از نویسندگان بخواهد تا منابع مورد استناد خود را برابر این الگوها تنظیم کنند و از منابع جدید استفاده کنند.

در گزارش‌های استنادی نشریات (JCR) مؤسسه اطلاعات علمی حداکثر نرخ خود استنادی ۲۰٪ و در پژوهش‌های دیگر از ۳ تا ۳۶٪ گزارش شده است. برخی منتقدان، خوداستنادهای مکرر یک نویسنده را در جهت معتبر ساختن نویسنده یا مهارت یا تجربه شخصی آن نویسنده به شمار می‌آورند و آن را خود تمجیدی می‌پندارند (۱۱). با بررسی میزان خود استنادی مقالات نشریه اقیانوس‌شناسی و با توجه به گزارش‌های استنادی نشریات (JCR)، خود استنادی باید به شکلی کنترل شود تا به حد استاندارد برسد.

یافته‌های پژوهش در خصوص پراستنادترین نویسندگان نشان می‌دهد که روشن طبری با ۲۹ استناد در میان نویسندگان فارسی و Ismail نیز با ۲۵ استناد در میان نویسندگان لاتین، بیشترین میزان استناد را به خود اختصاص داده‌اند. در بحث پراستنادترین نشریه فارسی، نشریه اقیانوس‌شناسی با ۱۲۰ استناد و نشریه لاتین Aquaculture Nutrition با ۱۷۵ استناد جزء نشریات پراستناد محسوب می‌شوند. این امر نشان می‌دهد که نشریات مذکور به خوبی توانسته‌اند گام بلندی در راستای هدف نهایی خود که گسترش مباحث مربوط به علوم دریایی است، بردارند و مورد توجه اساتید و پژوهشگران علوم دریایی قرار گیرند. یافته‌ها در رابطه با نیم‌عمر نیز حاکی از آن بود که بیشترین میزان نیم‌عمر مربوط به نشریات لاتین با ۱۳ سال و ۷ ماه می‌باشد که این نتایج نشان می‌دهد که نشریات لاتین با وجود اینکه میزان زیادی از استنادات را به خود اختصاص داده‌اند ولی از روزآمدی کمتری برخوردارند. شایان ذکر است که دریافت منابع انگلیسی روزآمد

References

1. Soltani S. Introduction to Iranian Journal of Information Science. Faslname-ye Ketab 1998; (1): 65-87. Available at: <https://www.sid.ir/en/journal/JournalList.aspx?ID=12457> [In Persian]
2. Sandison A. Documentation note: thinking about citation analysis. Journal of documentation 1989, 45(1): 59-64. Available at: <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/eb026839>
3. Rezaeian F, Asareh F. Citation analysis of post-graduate students' theses of Medical School of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 1999-2011. Jontashapir 2012; 3(2): 361-71. Available at: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=158559> [In Persian]
4. Mokhtari-nabi E, Mokhtari-memar H. Citation analysis of management articles accepted journals in national commission of scientific journals assessment during 1997-2002. J Psych Edu 2005; 35(2): 137-58. Available at: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=38077> [In Persian]
5. Fuches BE, Thomsen CM, Bias RG, Davis-Jr DG. Behavioral citation analysis: Toward Collection Enhancement for Users. College & Research Libraries 2006; 67(4): 304-24. Available at: <https://crl.acrl.org/index.php/crl/article/view/15807>
6. Mohammadi L. Citation analysis of English Medical Journal in Iran and Scale of accessibility of Free Full text in Medical Website. [MA Thesis]. Tehran: Iran University of Medical Sciences; 2003 [In Persian]
7. Karimian M, Ashrafi M. A citation Analysis Three Agriculture Science Journals of Islamic Azad University, Tabriz University of Agricultural Science and Iran Agricultural Research. Organized by the National Library and Information Studies 2007; 18(1): 51-68. Availabel at: http://nastinfo.nlai.ir/article_458.html [In Persian]
8. Afshar M, Abdulmajid AM, Danesh F. Survey of Citation and Authors Collaboration Rate of Journal of Research in Medical Sciences. Health Information Management 2009; 6(2); 123-32. Available at: <http://him.mui.ac.ir/index.php/him/article/view/130>[In Persian]
9. Izadi R. Citation analysis of M.S. Theses of architecture in Hamedan Islamic Azad University during years 2001-2008. Journal of epistemology 2010; 3(9): 11-23. Availabe at: https://www.civilica.com/Paper-JR_ADKA-JR_ADKA-1-2_004 [In Persian]
10. Vara N, Parto P. Survey citation articles published in the journal of arts (2006-2007) scientometric study. Irandoc scientific communication monthly journal 2011; 1(18): 1-5. Available at: https://www.researchgate.net/publication/248577646_A_citation_articles_of_published_journal_art
11. Aligol M, Amanollahi A, Farshad A. Citation and Quatitative Analysis for Articles of Scientific Research Journal of "SALAMAT KAR-E-IRAN", Tehran University of Medical Science. Iran Occupational Health Journal 2011; 8(3): 5-13. Available at: <http://ioh.iums.ac.ir/article-1-517-fa.html> [in persian]
12. Mohammadi M, Motaghi Dadgar A. Citation analysis of published article in 30 issues of LIS Quaterly during 1376-1384. Quaterly library and information science 2007; 10(2): 7-36. Available at: http://lis.aqr-libjournal.ir/article_43931.html [In Persian]
13. Zeraatkar K, Alishan-Karami N. Citation and content analysis of Hormazgan Medical Journal. Biomonthly Journal of Hormozgan University of Medical Sciences 2014; 17(1): 53-60. Available at: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=193932> [In Persian]
14. Batooli Z. Survey on citation and collaboration rate in Feyz, Journal of Kashan University of Medical Sciences, from 2002 through 2008. Feyz. 2010; 14(2): 154-62. Available at: http://feyz.kaums.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-1-745&slc_lang=fa&sid=1 [In Persian]
15. Sharif MA, Mahmood K. How economic cite literature: citation analysis of two core Pakistani economic journal. Collection Building 2004; 23(4): 172-6. Available at: <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/01604950410564492>

16. Pakdaman N, Alavi SF. Citation analysis of article published in the research in science and petroleum engineering quaterly during 2001-2007. Journal of epistemology 2010; 49-60. Availabel at: http://www.iau-journals.ir/article_520677.html [In Persian]
17. Tiew WS. Journal of Natural Rubber Research 1987-1996: A ten-year bibliometric study. IASLIC Bulletin 1998; 43(2): 49-57. Available at: <http://eprints.rclis.org/5871>
18. Shokeen A, Kaushik SK. Indian journal plant physiology: a citation analysis. Annuals of library and information studies 2004, 51(3): 104-7. Available at: <http://nopr.niscair.res.in/bitstream/123456789/4062/1/ALIS%2051%283%29%20104-107.pdf>
19. Ghalehnoie MR, Koulaeian F, Yousefi M. Analysis of the behavior of the authors cited papers in the field of animal husbandry and aquaculture of pajouhesh and saza-degi journal between 2002-2008. Veterinary Journal (Pajouhesh & Sazandegi) 2015; 110: 81-88. Available at: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=301085> [In Persian]
20. Malekmohammadi S, Haji Zeinolabedini M. Citation analysis of the articles published in journal of studies library and information science. CJS 2017; 3(2): 38-47. Available at: <http://cjs.mubabol.ac.ir/article-1-143-fa.html> [In Persian].
21. Moradimoghadam H, Marefat R, Volooei A. Co-authorship status of the journal of family research of shahid Beheshti University. CJS 2018; 5(1): 19-27. Available at: <http://cjs.mubabol.ac.ir/article-1-137-fa.html> [In Persian]
22. Singh NK, Sharma J, Kaur N. Citation analysis of Journal of Documentation. Webology 2011, 8(1). Available at: <http://www.webology.org/2011/v8n1/a86.html>
23. Kalita D. Citation Analysis of Science, COLLNET Journal of Scientometrics and Information Management 2016; 10(2): 237-54. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/9737766.2016.1213967?journalCode=tsim20>
24. Swain Ch, Swain DK, Rautaray B. Bibliometric analysis of Library Review from 2007 to 2011. Library Review 2013; 62(8/9): 602-18. Available at: <https://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/LR-02-2013-0012?>
25. Mardani AH, Nikkar M. Self-citation of Faculty Members in University of Tehran in Journal of social sciences letter and journal of geographical studies during 1999-2007. Payame-e- ketabkhaneh 2009, 15(3): 149-67. Available at: <http://ensani.ir/fa/article/191231/> [In Persian]